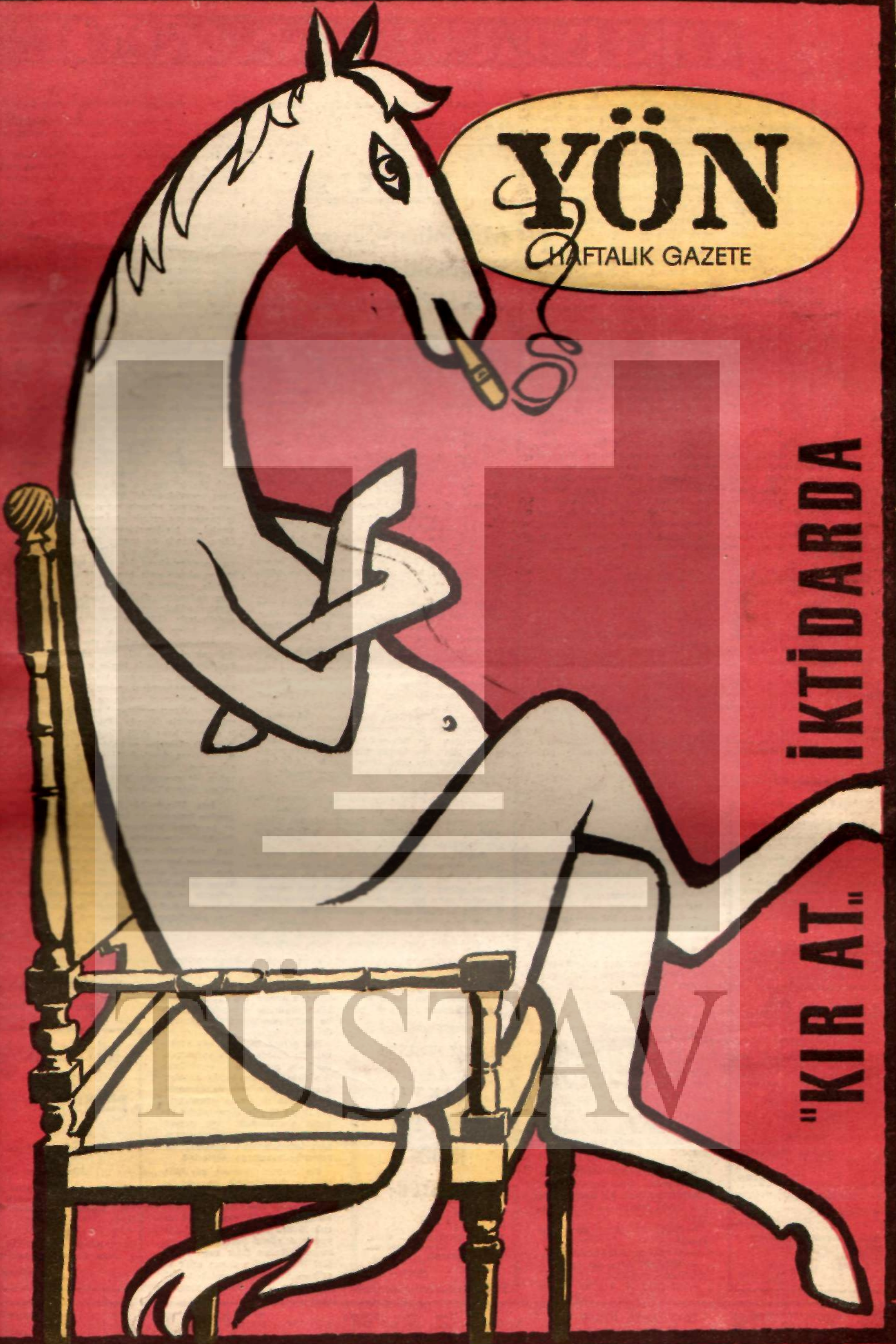

YÖN

HAFTALIK GAZETE

IKTIDARDA

"KIR AT."

ORTANIN SOLU MU SORUMLU?

Sev, sevilmeyen bazı çevrelerde bu kavramı çalkımlık uyandırmanın önemi anlamak güç. Adalet Partisi tek başına hükümet kuramaz kadar çoğunlukla Millet Meclisinde girmezse de, hükümetler YTP, CKMP, MP ile veya CHP. nin zafta dönecek kadar «başkalaşmış» kamada AP'nin koalisyonundan baharlı. Türkiye'nin kaderi bakımından sonuç çok mu daha farklı olurdu? Partilerin sınıfsal nitelikleri ve temel dayanaklarını unutmak sınıfsal adlarındaki baskılıklara göre yapılacak ayrımlar, sosyalist kavramı haklıdır zaman, yalnız hatırlamakla kalmasın. aynı zamanda gelecekteki davranışlar için de yarılmalıdır. Geçen sayı da belirttiğimiz gibi, seçimler sonunda Millet Meclisine havli büyük bir muhafazakâr çoğunluğun geleceği, çeşitli partilerin listelerindeki sıralaması ayrıca belliydi. Böyle olunca bu muhafazakâr çoğunluğun, ister ayrı ayrı parti kanallarından, ister bir tek partinin kanadı altında parlamento'ya girmiş olması sınıfsal olarak önemli değil. Olsa olsa koalisyon kuruluşları yüzünden rahatlıkla yapılması, daha doğrusu Bakanlar Kurulu kararlarının imzalanmasındaki müzakereler yüzünden kolayca becerilemeyen bazı işler daha hızlanacak, belki devlet memurluğunun yüksek kademelerindeki atamalar ve yer deştirmeler bir cürüda başarılabilir. Bunun ise, Türkiyede ki temel sorunlarımız ve toplum hayatındaki politik mücadele cephelerinin zorunlu olarak belirmesini cabuklaştırarak gibi bir faydası da olacaktır. Fakat bir devrimin aslında muhafazakâr bir devrimin çerçevesinde sınırlanarak kısırlanması ve sonuna kadar

EVANJELİKLERİN İZİ

Aynı yerde de, Adalet Partisi tek başına hükümet kuramaz kadar çoğunlukla Millet Meclisinde girmezse de, hükümetler YTP, CKMP, MP ile veya CHP. nin zafta dönecek kadar «başkalaşmış» kamada AP'nin koalisyonundan baharlı. Türkiye'nin kaderi bakımından sonuç çok mu daha farklı olurdu? Partilerin sınıfsal nitelikleri ve temel dayanaklarını unutmak sınıfsal adlarındaki baskılıklara göre yapılacak ayrımlar, sosyalist kavramı haklıdır zaman, yalnız hatırlamakla kalmasın. aynı zamanda gelecekteki davranışlar için de yarılmalıdır. Geçen sayı da belirttiğimiz gibi, seçimler sonunda Millet Meclisine havli büyük bir muhafazakâr çoğunluğun geleceği, çeşitli partilerin listelerindeki sıralaması ayrıca belliydi. Böyle olunca bu muhafazakâr çoğunluğun, ister ayrı ayrı parti kanallarından, ister bir tek partinin kanadı altında parlamento'ya girmiş olması sınıfsal olarak önemli değil. Olsa olsa koalisyon kuruluşları yüzünden rahatlıkla yapılması, daha doğrusu Bakanlar Kurulu kararlarının imzalanmasındaki müzakereler yüzünden kolayca becerilemeyen bazı işler daha hızlanacak, belki devlet memurluğunun yüksek kademelerindeki atamalar ve yer deştirmeler bir cürüda başarılabilir. Bunun ise, Türkiyede ki temel sorunlarımız ve toplum hayatındaki politik mücadele cephelerinin zorunlu olarak belirmesini cabuklaştırarak gibi bir faydası da olacaktır. Fakat bir devrimin aslında muhafazakâr bir devrimin çerçevesinde sınırlanarak kısırlanması ve sonuna kadar

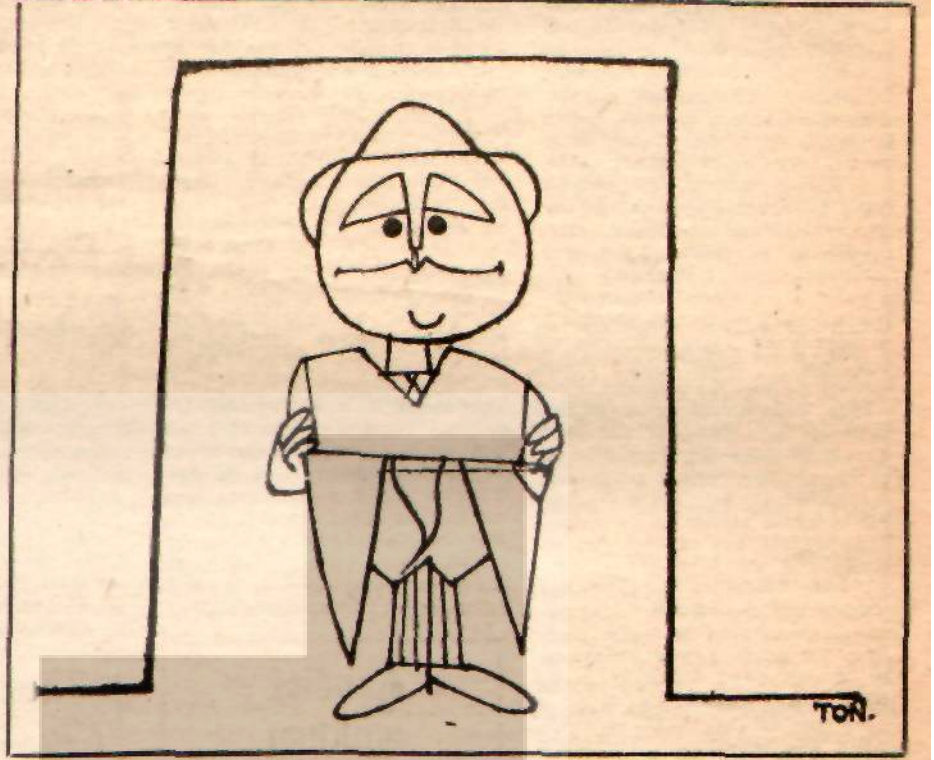
«Aydın» etiketini hiç sıklıkla kendilerine vakıflatabilen sözde uyanık bazı çevrelere bakarsanız, bunun cevabı ve çaresi savet basit: halk cahildir; kimin kendisinden yana, kimin kendisine karşı olduğu nu bilememektedir; o halde, yapılacak iş, daha doğrusu yeni Anayasa çıkarılırken yapılması gereken, fakat yapılmamış olan sev, genel oyu öğrenim seviyesiyle kısıtlamak, meclâ ortaokul diploması bulunma şartına ev hakkı tanımadır!.

Sosyalistler «sosyalist» etiketini de «aydın» etiketi gibi uyanık har-

camak istemiyorsa, bu çeşit kolay yarımlardan uzak kalmalı ve daha derin tahlillere girmeğe çalışma lidirlar. Herseyden önce, hele bütün üvelelerine eğitim kısıtlamalarını acmamış bir toplumda, oy hakkını öğrenim seviyesiyle kısıtlama yolu na gitmek, değil sosyalistlişe, insan haysiyetine bile vakıfmayan bir tutumdur. Bu çeşit, düşünce gerisinde, gerçek bir kütle demokrasisine inanmamış şehirden burjuvazinin herseyi kendi tarafına yontan ve halk tabakalarını devrimci önderlerden büttün soğutan özelemleri yatmaktadır.

Nedenler çok daha derinde. Ekonomik ve sosyal yapısı hâlâ ortaçağ kalıntılarının izlerini taşıyan, sanayi devrimlerinin temel sarsıcı deştikliklerinden geçmemiş Türkiye gibi bir ülkede, büyük halk kütlelerini sadece sözle ve vazıyla uandırmayının imkanı yoktur. Toplum yapısında gerçekleştirilmesini istediğiniz deştikliklerden en başta zarar görecek olan ekonomik güce sahipleri henüz avaktadır. Siz, istediğiniz kadar «çok satıldığını sandığınız» ama kütlele oranla önce fırsatlı kalan gazetelerde devrimci formülleri sıraladığımız hattâ dört valda bir, her eve sokulmuş radyolardan toplumu deştirmeye sloganları havkırmız. İnsanların kafalarındaki kanakları sine sine yoduran ve bu yodurma sırasında elindeki ekonomik gücün mamasını da bolca kullanan adamlar, sizinle kütle arasında, köy ağası, kasaba esrafı ve şehir fıccarı olarak deştirmektedirler. Halkın vararına olduğunu yüzde yüz bildiğiniz, bilimsel acidan da böyle olduğu çoktan ispatlanmış formüller, bu insanların dilinde, daha doğrusu kullandıkları ekonomik kıldıraclarda çoktan komünist bir din ve aile deştirmesini, evrensel vatan hainliği haline sokulmuş bir deştirme yöntemi olarak evrensel olarak kabul edilmiş ve bu tür deştirmeler için çok vasıl bir araç olarak işlev gören bir deştirme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bu devrimci deştirmelerin bir kısmını vazıyla, sözle, ikna yoluyla uandırmak hiç mümkün değildir. Son seçimlerde Türkiye İsci Partisine alınan ve son haftaların genel icimlilik modası olmasaydı, aslında çok büyük hasarı savılması gereken evlar da österiyor ki uyanık insanların yanında, kütlelerin bir kısmına da gerçeği sözle, vazıyla, ikna yoluyla, östermek mümkün. Ama unutmamak gerekir ki, ekonomik güce sahipleri, devrimci çevrelerle kütle arasında östererek bu savının gerçekleştirilmesini önlemek için ellerinden geleni anlamlara komavacaklar; hattâ gerekirse bilimsiz insanların aldatmaya nazarında sizin kıldirden daha halkçı görünecek sloganları da bol bol kullanacaklardır. Bu lâl kalabalığı arasında da gerçek devrimci formüllerini kalın akkelerden avırmak mümkün olacaktır. Nihayet, unutmamalı ki uyanıkların savaınıdaki hafif ayrımlar bile karşı cephe de faizme kavma özelemlerini canlandırarak-

O halde nedir kütleli sol formüllere ve bu formüllerin savunulmasına vakıflatabilmenin yolu? Kısa

ca söylemek gerekirse, bunun yolu, ekonomik direnme noktalarını aşmağa yarayan en küçük imkânlardan ve büyük tarihi fırsatlardan faydalanarak, sol formüllerini birer «formül» olarak kalmaktan çıkarıp toplum yapısını düzeltici «madde» haline getirmek, toprak, ekme ve iş seklime sokmak, ondan sonra da çıkıp «işte sol budur» diyebilmektir.

İNÖNÜNÜN DÖNÜŞÜMÜ

Bu düşünceyi açıklayabilmenin belki de en kestirme çaresi, CHP İdderi Savın İnönü'nün son dört yılda çizdiği eğriyi yakından incelemektir. 1965 seçimlerine «ortanın solundayım» sloganıyla giren Savın İnönü, bazı çevrelere bakılırsa, iste tam bu slogan yüzünden venilme uğramış ve ev anından, büyük bir CHP İ kütlelerinin başından uzaklaşmasına yol açmıştır.

Oysa, muhalefet liderine secimi katabitiren sev, «sol» sloganını kullanması değil, aksine, bu sloganı çok daha erkenden ve muhtevalı olarak kullanmasını olmaktadır. İktidar yıllarını yatıştırma, uyuşturma, orta yoldan avılmama politikalarından daha farklı sicillerle kanavabilmiş bir insanın elinde sol sloganı, bugünkünden kat kat kalabalık ev veymlarını getirecek bir silah olabirdi. Eğer Savın İnönü, 1950 den önce ve hele 1961 den sonra, iktidar kıldıracları elinde bulundurduğu günlerde, partisine sığınmış esrafın gözünü hoş etmek, adı büyük beveni kücü liberallerle hükümet arkadaşlarına girmek, İstanbul tüccarın sırtını sıvazlamak, ortayol hikâvelerine dalmak, yabancı sermaye ile petrol vurgununa rağmen Amerikalı kıldirmamağa çalışmak ve nihayet devrimci gücleri de kendisine küştürmek yerine, arkasını bu devrimci güclere davayarak, esrafı, tüccarı ve özentili liberali aşır halka inbilse ve ona, «sana toprak veriyorum: seni sömüren esrafı partimden kovup ekonomik bakımdan da güçsüz hale sokuyorum, senin ezilmemen için vergi adaleti getiriyorum; senin sırtından milyonlar vu-

ran bankacılığı ve sigortacılığı devletleştiriyorum; senin ürünlerini daha iyi değerlendirebilmek, ihtiyaç duyduğum malları daha ucuza getirebilmek için dış ticareti millileştiriyorum; senin çocuklarını eğitimin en yüksek kademelerine kadar çıkartabilecek bir sistem kuruyorum; senin halinle alay edercesine köylere gidip çarşaf yırtmakla devrimcilik yaptıklarını sananları safarından atıp kapılarını gerçek halklara açıyorum; işte ortanın solu budur!» deseydi, «sol» sözünün kafalardaki yankısı başka olurdu. Ama, seçimlere birkaç ay kala, müp hem vaadlerle ve hele liste başlarını tuftmuş muhafazakâr bir kadroyla ortaya atılan «sol» sözü, öbür partilerin daha renkli sloganları kadar bile birsev ifade etmemiştir. Gerçi, eninde sonunda «sol» sloganına varmasını ve hele tarihi kişiliğini kullanarak, iktidardan düşürülmek bahasına Amerikalılara «hayır» demesini Savın İnönü lehine önemli puanlar savmak gerekir. Ama, kendisinin eline, «sol» formülünü «madde» hâline getirebilmek için, yalnız yukarıda sözü edilen «en küçük imkânlar» değil, «büyük tarihi fırsatlar» da görmelidir. Sayın İönü kınanacaksa, bu imkânları ve fırsatları kaçıracağı için kınanmalıdır.

Sosyalistler, Türkiyede sosyalizmi kurmanın halka slogan tekrarlamakla gerçekleştirilebileceğini sanmak gibi romantik bir görüsey saplanıp kalmakansa, önlerine çıkan en küçük imkânları ve büyük tarihi fırsatları değerlendiremedi bilmelidirler. Bu işe, bir yandan uvanıralabilecek kadar insanı uvanırdırken, öte yandan da, gerçek uyanmanın maddi vullardan geçtiğini düşünerek, ileride sloganların somutlanmasına yaravacak teknik çalışmalarını iyi yapmak, baskalarını atılacak ama, sonunda ekonomik direnme noktalarının birazcik zavıflama sına vol acabilecek en küçük reformcu hareketleri bile desteklemek ve nihayet, Türkiye'nin tarihi dönüm noktalarında durumu en iyi değerlendirebilecek kadroları yetiştirmekle olur.

Devlet yağmacılığında bir örnek olay:

Bir Müteahhidin Demirel iktidarı için çevirdiği entrikalar...

İnönü Hükümetinin devrilmesinde ve Demirel'in AP Genel Başkanı seçilmesinde perde arkası geniş çabası olan devlet eliyle yaratılmış milyonerlerden İzzettin Turanlı, «Demirel kazansın ki, çuvalları dolduralım» diyordu. Gerçekten iş çevreleri, özel teşebbüsten yana bir politika izlemesine rağmen, «tath kâr» felsefesine ayak uyduramayan İnönü Hükümetlerinden memnun kalmamışlar ve Demirel iktidarını hazırlamışlardır. Aşağıdaki yazıda müteahhit milyoner Turanlı'nın «hükümet darbesi» tertiplerindeki rolünü okuyacak ve müteahhitlerin «devleti ele geçirme» sistemini en somut biçimiyle göreceksiniz.

İNÖNÜ NASIL DEVRİLDİ?

İzzettin Turanlı, Demirel'in Genel Başkan olmasından sonra, Turgut ve Demirel'in nazırında biraz daha kıymet kazandı. O günlerde, DEVİNTES'de basılan gazetelerin hemen hepsi Demirel'i tutmuş, Turanlı'da bunu kendi başarısı olarak empoze etmesini bilmişti.

Demirel, Turanlı'ya en sadık adamı gözüyle bakıyordu. Onunla geceleri buluşuyor, geç vakitlere kadar konuşuyordu. Toplantılara zaman zaman Mehmet Turgut ve İstanbul'da gelen Ahmet Dalı katılıyordu. Şevket Demirel de toplantılarda hazır bulunuyordu.

TOPLANTILARDA, A. P. NİN BİR ATAK YAPMASI KARARLAŞTIRILDI

CHP. Hükümeti içinde yapılan değişiklik, hem Çankaya, hem YTP, hem de bağımsızlar tarafından memnuniyetle karşılanmamıştı. Mahmut Vural'ın Ulaştırma Bakanlığına getirilmesi, İnönü'nün YTP'yi kaybetmesine sebep olmuştu. Bağımsızlardan Bakanlık için sıra bekleyenler, İnönü'nün YTP'den iki saat önce istifa etmiş bir milletvekilini Bakan yapmasını affedemiyorlardı. Başkan Johnson, İnönü Hükümetinden hoşnut değildi. CIA, Başbakan aramak için general Porter'ler gönderiyordu. Köşke yakın çevrelerden de, İnönü'nün zamanlarında Gürsel'e karşı çıkışlar yaptığı, Gürsel'in de İnönü'den usandığı, zira da'ma İnönü'nün muhalefeti ile karşılaştığı şeklinde dedikodular yayılıyordu. Bunu fırsat bilen Demirel, bir akşam Turgut, Sükan, Bilgehan, Asal ve birkaç AP. Genel İdare Kurulu üyesini evine davet etti. Burada hükümetin düşürülmesi yolunda bir faaliyete girişilmesi kararlaştırıldı. Alkan, Oğuz ve Bölükbaşı yoklanacak, hava müsait olduğu zaman Köşk ile temasa geçilecekti. Bu toplantıda bir karara varılmadı. Ancak herkes kendi yönünden çalışmalarına girişecekti.

Bu toplantıların yapıldığı günün, ikinci günü Turanlı, Demirel'i aradı. Telefona Nazım Demirel çıkmıştı. İzzettin Turanlı kendisini tanıttıktan sonra, Süleyman Demirel'i karşısında buldu. Demirel onu evine çağırdı. Turanlı da bir arabaya atlayıp, Buğday Sokaktaki evin yolunu tuttu. İşte o gün Demirel Turanlı'ya niyetini açıkladı. İzzettin Turanlı, «Hiç merak etme ağabey, ben Bölükbaşı'ya razı ederim. Nasır'la da konuşurum.» dedi. İzzettin Turanlı, Bölükbaşı'ya gerçekten tanır mıydı? Bu tanışmanın 1960 öncesine dayandığı biliniyordu. Hatta Bölükbaşı'nın bizzat ifade ettiğine göre, bu tarihte devrin Başbakanı Menderes, çok müteahhit santraller kralı müteahhit Turanlı'ya yanına çağırması ve: «Git Bölükbaşı'ya onu razı et. Bölükbaşı razı olursa, CHP'yi kapattıracağız ve onun partısından başka muhalefet partisi bırakmayacağım.» diyordu. Turanlı, bu emri doğrudan Bölükbaşı'ya iletmişti. Böyle bir şeyle karşılaşacağını hiç ummayan Bölükbaşı, «Bunu b'ir daha söyleme, seni evime sokmam çekil git buradan» dedi. Birden neye uğradığını şaşırarak Turanlı doğrudan Menderes'in yanına gitti ve Bölükbaşı'nın cevabını bildirdi. Bundan sonra da Bölükbaşı ile Turanlı uzun süre görüşmediler. Son barışmaları da Son Baskı'nın yayınlanmasından sonraya dayanır. Hatırlanacakları kadar Bölükbaşı'nın evine g'den Turanlı ile eşli Daima Turanlı büyük bir hüsnükabul görmüşlerdi. Kendisine güveniyordu ve mutlaka onu razı ederim diyordu. Nasır Zeytinolu'na gelince, Zeytinolu İzzettin Turanlı'nın okul arkadaşı'dı. Çok samimiydiler. Zaman zaman Çankaya'daki evine çağırırdı Zeytinolu onu. Geç vakitlere kadar eğlenirler. Hatta Köşkte sabahladıkları da olurdu. Onunla görüşmek, Gürsel'in havasını almak ta mesele değildi. «Ondan kolay ne var» diyordu Turanlı.

İzzettin Turanlı, hemen kolları sıvadı ve Bölükbaşı'dan randevu istedi. Bölükbaşı Turanlı'nın randevusunu kabul etti. Evine çağırıldı. İzzettin Turanlı doğrudan Bölükbaşı'nın evine gitti. İki eski dost başbaşa oturdular. İzzettin Turanlı, kendi ifadesine göre sağa

sola bakıyor, «acaba teyp var mı, benim sesim de bantlara kaydediliyor mu?» diye tetik dayanmaya çalışıyordu. Hoş beyten ve biraz kafaları tütüledikten sonra Turanlı söze başladı. «Beyefendi ne olacak bu hükümetin hali?» diye ilk sondajı koydu. Bölükbaşı kurulmuş bir zemberek gibi boşalmaya başladı. İnönü hükümetinden kendisinin de memnun olmadığını bildirdi. Havayı müsait bulan Turanlı, «O halde değiştirelim bu hükümeti, koalisyonu yıkalım» dedi. Bölükbaşı «Kiminle, bu AP. ile mi?» diye sordu. İzzettin Turanlı, işte o zaman AP. nin razı olduğunu, Demirel'in de kendisi ile temas etmek istediğini, Alkan'ın da, Ahmet Oğuz'un da kendilerini desteklediğini söyledi. Bölükbaşı önce inanmak istemedi. Sonra da Demirel ile buluşmayı kabul etti.

Turanlı koşu koşu Demirel'in evine gitti. Durumu anlattı. Demirel'in ağız kulaklarına varıyordu. Hemen Mehmet Turgut'a, Cihat Bilgehan'a, Faruk Sükan'a telefon etti. Onlarla görüştikten sonra Turanlı'ya yeniden Bölükbaşı'nın evine gönderdi. Bu defa randevu saatinin kesinlik kazanmasını ve yerinin tesbit edilmesini istiyordu.

Turanlı, Bölükbaşı ile yaptığı konuşmada randevu için AP. Genel Merkezini teklif etmişti. Bölükbaşı b'ir den kızdı ve «Ben onun ayacağına gitmem, kendisini tebrikle gittim, onun gelmesi lazım» dedi. Turanlı çok uğraştı fakat Bölükbaşı'ya AP. Genel Merkezine getirmeye veya bir başka yerde buluşmaya razı edemedi. Bölükbaşı «Ben ancak parti'nin genel merkezinde konuşurum, ben prensin adamıyım» diyordu. Turanlı Bölükbaşı'nın evinden çıktığında, telefonla çağırıldığı taksinin şoförünü emek yerken buldu. Bir hayli alkol almış olan Turanlı, şoförden niye arabada emek yediğini sorduğunda, «Ramazan mübarek günü ağabey, suhur uylorum» cevabını alınca, ramazan olduğunu farketti. Araba Buğday sokaktaki Demirel'in apartmanının önünde durdu ve Turanlı şoföre beklemesini söyledi. Durumu en ince noktalarına kadar Demirel'e anlattı. Demirel ile Turanlı birer kadeh viski devirdikten sonra İzzettin Turanlı evi terketti. MP. Genel Başkanına

Demirel'in cevabı, MP. Genel Merkezinde istenilen saatte Bölükbaşı'ya ziyaret edeceğine dairdi.

Turanlı Bölükbaşı ile konuştuğundan sonra mutabakat hasıl olmuştu. Bunu ikinci gün MP. Genel Merkezinde yapılan Bölükbaşı - Demirel görüşmesi izliyecekti. İşin garibi, iki lider seviyesindeki bu toplantıya İzzettin Turanlı'nın da katılmasıydı. Hatta Turanlı'nın ikinci gün Yeni Tanın gazetesinde görüşmeler sırasında çekilmiş bir de fotoğrafı yayınlanıyordu...

İşte Ürgüplü koalisyonun temelini ilk harç MP. Genel Merkezinde Demirel-Bölükbaşı konuşmasından sonra atılmış oluyordu.

İkinci günü de Turanlı ile Bölükbaşı'nın temasları devam etmiş, hatta o gece İzzettin Turanlı ile Nasır Zeytinolu'na aitti. Zeytinolu, Demirel'den bilinen görevi aldıktan sonra müziraat eden Turanlı'ya Gürsel'in böyle bir anlaşmaya «evet» diyeceğini söylemişti. Hatta bu konuda İzzettin Turanlı'ya teminat bile vermişti. Zaten Demirel de Çankaya'dan bu teminatı aldıktan sonra kolları sıvamıştı.

ZEYTİNOĞLU'NUN ROLÜ

İnönü koalisyonunun yıkılması sırasında en büyük başarı şüphesiz ki İzzettin Turanlı ile Nasır Zeytinolu'na aitti. Zeytinolu, Demirel'den bilinen görevi aldıktan sonra müziraat eden Turanlı'ya Gürsel'in böyle bir anlaşmaya «evet» diyeceğini söylemişti. Hatta bu konuda İzzettin Turanlı'ya teminat bile vermişti. Zaten Demirel de Çankaya'dan bu teminatı aldıktan sonra kolları sıvamıştı.

Artık herşey hazır. İzzettin Turanlı bütçenin görüşülmesiyle ilgili oylama sırasında, Meclis koridorlarında doğan sancılara çekiyordu. Son Baskı'nın Melis Muhabiri Okay Göçer'e telefon etmiş ve böylece basın locasına girmeye «vaffak olmuştu. Turanlı koridorlarda rastladığına durumu nasıl gördüğünü soruyor, hükümet düşer» cevabını alınca da kıs kıs gülüyordu. Sonuç öğrenip, hükümetin düştüğünü anlayınca, Meclis Basın Bürosundan Süreyya'ya telefon etti ve 20 kişilik bir masa ayırtırdı. Süreyya'da Turanlı tarafından verilen o geceki yemeğe, Demirel katılmadı ama, telefon edip, özlür

İzzettin Turanlı ile Bölükbaşı ve Yeni Tanın Gazetesi sahibi Burhanettin Gögel Güney Park'ta

dilemeyi de unutmadı. Turanlı'nın masasında su gibi viski içilmiş ve İnönü hükümetinin düşünül saat 02.00'ye kadar kutlanmıştı...

Ürgüplü Hükümetinin kuruluş sıralarında, İzzettin Turanlı Bakan olacağını zannediyor ve bu yüzden geceleri uykuları kaçıyor. Demirel de Turanlı'ya angaje olmuştu. Fakat onu atlatmasını b'ldi Seçimden sonra nasıl olsa AP. İktidara gelecekti. İşte o zaman İzzettin Turanlı önemli bir Bakanlığa oturacaktı. Turanlı da pek üzümle beraber, buna «olur» demek zorunda kalın. Böylece Turanlı'nın hayalinde yatan Enerji Bakanlığı da suya düşmüş oluyordu.

Ürgüplü Hükümeti iş başına geçtikten

Süleyman Demirel ile İzzettin Turanlı ve eşi

sonra, bir gün Turanlı'nın iş ortaklarından eski DP. milletvekili Serefyan (İstanbul tanınmış tüccarlarından) Ankara'ya geldi. O, önemli bir iş vardı. Bunu mutlaka kendilerinin almaları gerekiyordu. Turanlı Demirel ile Serefyan'ı buluşturdu, birlikte konuştular. İlgili Bakanla da görüştikten sonra Serefyan doğrudan uçağa atıldı ve New York'a gitti. Serefyan birkaç gün sonra gayet neseli olarak New York'tan dönüyordu. Ve iş, tatlı bir sona bağlanıyordu.

DEMİREL, GENEL BAŞKAN OLUYOR

İzzettin Turanlı'nın Demirel'le olan arkadaşlığı oldukça eskidir. Demirel DSI. Genel Müdürü İken, Turanlı da Menderes'in en yakın müteahhitlerinden. Demirel ile Turanlı, şahıslık bir açış töreninde tanışmışlardı. Menderes, Barajlar Kralı Demirel'e, İzzettin Turanlı'ya «Santraller Kralı» diye tanıtıyordu. İte o zamandan sonra, birçok tarafları birbirine benzeyen Demirel ile Turanlı ayrılmaz iki sadık dost oldular. Turanlı, Demirel'in kardeşi Şevket Demirel'le de dostluk kurmuş ve ortak işler yapmaya başlamıştı. Süleyman Demirel askere gidip geldikten sonra, Turanlı ile sık sık buluşuyor ve ortak işler yapıyordu. Turanlı da Demirel gibi Amerikada bulunmuştu. Ustelik tipi, bir Amerikalıyı andırıyordu. Toplantılarda «Bu adam Amerikalı galiba, güzel Türkçe biliyor» diyenlere de rastlanıyordu. Her fırsattan istifade etmesini bilen Turanlı, tipinden dahi yararlanıyor. Amerikalılara benzetilmekten son derece hoşlanıyor, bunu bir iftihar vesilesi sayıyordu.

İzzettin Turanlı, haftanın dört gününü Ankara'da geçiriyordu. Cumartesi günü 17.30 uçağı ile İstanbul'a gidiyor, salı günü ilk

Turanlı, her zaman Demirel'in kulağına bir şeyler fısıldar. Bütün hüneri kulağa «bir şeyler fısıldamak»tan ibaret olan Turanlı iş başında...

lar ep Tatardı. İdirizin evin yerini bilirim. Ama epi kayboldu gitti. Yerine yenileri yapıldı... dedi.

Şimdi Tatarısmaca'nın nüfusu 1215, ev sayısı 294. Evlerin tamamı tuğladan. Öneri bahçelik. Çiçeklik. Kuzeyden güneye düzgün bir ana yol. Yanlara doğru da düzgün sokaklar açılıyor. Bu olanlar hep 1950'den sonra olmuş. Kuruculuk işleri hızlı gidiyor. Yolları asfaltlayan, kaldırımları döşeyen işler görüyor. Ortalıkta. Orta yerde 15 odalı Ticaret Kooperatifi, 30 odalı Tarım Kooperatifi. Bunlar işler katlı. Yeni yapılan başka büyük yapılar da var. Burda da sokaklar emek kahramanlarının fotoğraflarıyla dolu. Bunlar ödüllü olarak 'yarı dünya' yı dolmuşlar. Kooperatifin 'reis' ini 'pinip' gitmişler, 'pinip' gelmişler. Yugoslavya, Çekoslovakya, Macaristan, Rusya...

Köye 1950'de elektrik gelmiş. Postanesi var. Günde ortalama 220 kadar gazete dergi dağıtılıyor. Sağlık hizmetleri tam: Bir sağlık evi, bir çankurtaran, bir doktor, bir ebe, bir dişçi. Doğum evi, sağlık evinden ayrı ilaç doktor, hastane parasız. Karnı gurudayan doktora koşuyor, beş kuruş para derdi yok!.. Bir yeni kumaş mağazası, bakkah, lokantaları, pastanesi de var. Köyün içinde, dışında çeşmeler... Bir de yapma gölü var: Bir derenin önünü kesmişler, purl purl su küçük bir göl olmuş, ama epeyce genç çevresel bağ bahçe. Belki manda, kaz, keşir da giriyor. Çok kaz var köyde.

Köy okulu 8 sınıflı, 12 öğretmenli. Öğretmenlerin çoğu yerli. Ana okulunu da yaz günü çalışır gördüm. Bir kız öğretmeni, elinde kitabı, bahçe de oynayan bebelerle göz kulak oluyordu. Okul yapısı epeyce eski. 1966'da 12 dersanele; salonu, işığı, kitaplığı, mutfakları tam yeni bir okul yapılacak. Plana koymuşlar. Yeni okul öğrencileri parasız kahvaltı verecek. Sınıflardaki öğrenci sayısı 20-25. Köyden 34 kişi lise bitirmiş. On iki kişi de yüksek öğrenim görmüş. Dişçi, doktor, ekonomist, tarım mühendisi, subay ve eğitimciler.

Tatarısmaca Tarım kooperatifi 1959'de, 31 ailenin katılımıyla kurulmuş. Şimdi kooperatif dışındaki tek aile yok. 14.200 dönüm işlenir toprakları var, 1.000 dönüm kadar da meraları. Buğday, arpa, mısır, pancar, ayçiçeği, tütün, fasulye ekiliyor. Buğdayın dönüm başına verimi 320 kg! Bu yüksek bir verimdir. Silistre Sancak Tarım Pknsindeki hedef 300 olarak saptanmıştır. Etelik herde su, lama yok burada. Sulama suyu, Tuna'dan bölünerek kanallarla 1972'de tamamlanacak; boşluklar bugün, hasattan sonra suyu yakıp derince bir sürüyorlar toprağı. Toprak yağın yağmuruları emip yutuyor. Sulama yok ama, çağdaş tarımın öteki faktörleri tam. Dönüm başına 320 kg buğday böyle elde ediliyor. Bu çiftçiler emek birincisi seçilip ödül alıyorlar.

Tatarısmaca, dört komşu köy. Je, 'Birleşik Kooperatif' olmuş. Birleşik kooperatifin bütün toprağı 43.000 dönüm. Sekiz ağı dokuz küçük traktörleri, 18 de kamyonları var. 360 dönüm sebze bahçesinden geçen yıl 104.680 levah gelir hesaplanırken, 109.450 leva yapmışlar. Hemen bütün işler makineleşmiştir: İnek sağımından koyun kırkımına kadar... Gelir yüksektir. Hayvancılık işlerinde çalışan Dimitir Jelazkoç, esyile birlikte bir yılda 1.730 leva yapmış. Kır işlerinde çalışan Enço Yordanof da esyile birlikte 2.265 levaya çıkmış. Levanın verdi lira olduğunu söylemişim. Öğretmenin 90. Sovyet başkanının 110 leva aldığı da hesaba katmak suretiyle köyün gelirinin çok, çok yüksek olduğunu söyleyebilirim. Ne oluyor bu paralar? Eve, pırtıya, öste başa boğaza harcıyor. Kalan bankaya. Burada köylüler bankaya borçlu değil. Hepsil bankadan alacaklı. Silistre Sancak Komitesi Birinci Sekreteri (Vali durumundaki) Ali Rafi'nin getirdiği sayılara baktım: Silistre'

de, bankada birikmiş para 26.000.000 leva. Bunun 18.000.000 levası sancağına bağlı köylülerin. Herkesin merakı özel otomobil. Bugün sadece öteki ülkelerden az sayıda otomobil getiriyorlar. Sıraya yazılacak. İki üç yıl beklenecek, bulursan bir otomobil alacaksın. 1967'de Bulgar otomobilleri çıkacakmış piyasaya. O zaman bu meraklarını doya doya giderecekler. Şimdi bisiklet, motosiklet bol. Tatarısmaca'da 203 bisiklet ve 39 özel motosiklet var. Silistre ve Rusçuk'a sefer yapan iki de 'reis'... Ali Rafi diyor ki, 'Köylülerin özel araba merakı o kadar yüksek ki, yarın bin araba getirsek ki, yarın bin araba satılır!'. İkinci merak, televizyon. Bunlar 'televizyona' diyorlar. Birçok köylere gelmiş bile. Radyo, karyola dolap, gardrop, masa, koltuk sehpa... Bunları saymak gerekmez. Kooperatif, Sovyet, sağlık evi gibi önemli yerlerde telefon. Dulova'da evlerde bile var! diyor Ali Rafi.

Diğova'da Ali Hoca'nın evin merdivenlerine oturup dere tepe konuştuk biraz. Beton merdivenle, re gölge düşürdü iki kat tuşta kiremit girip bir evdi. Dört yanı beton 'stratuvar'la çevrilmisti. Tratuvarın güden yanına erik sermişlerdi. Önünde üç evlek kadar bir bahçe vardı. Bahçe mozayik gibi işlenmişti. Her sebze vardı. İçinde azar azar. Ali Hoca ineği dansı satmıştı: 'A. daam, kim bakacak!' diyor. Bir keşir, iki koyunu, iki kuzu...

Oğlu Lâtif Ali Sofya radyosunda redaktörmüş. Ozanlığı da var. Lâtif'in Tanışık kendisiyle. Bir an, tololideki şiirlerini de okudum. 'Gelinimiz biraz hasta...' diyor Lâtif'in anası. 'Şimdi dinlenecek'. Gülman Serif diye bir torunları var. İlkokul üçe geçmiş. Benim deftere adını yazdı. Bir de evin içini gezelim dedik, kalktık. Üst kat 'zençlerin'. Dayah, döşeli. Ali Hoca 'Bizim tünek aşada...' diyor. Temiz pak iki oda. Masina, karyola, radyo; radyonun üstünde Zeki Müren'in bir resmi.

Akşam gazetesindeki bir gazino reklamından kesmişler. 'Zeki'nin plakaları da var...' diyor Lâtif'in anası. Duvarda bir elektrik düğmesi. Basyorum düğmeye, ihtiyaçlarının tüneği aydınlanıyor. Bu Diğova köyü bir köy. Eski adı Kemalköy. Çoğunluk Türk Camisi, minaresi tam. Elektrik ışığı saka gibi geliyor bana. Bunlar gösteriş köyleri değildir. Ali Rafi 'Silistre'de elektriksiz köyümüz yok...' diyor. 122 köyden 24'ünün çağdaş anlamda içme suyu yokmuş, o da

Kuklen köyünün «Kültür Evi»

1966'da tamamlanacakmış.

Ev gezerken postacı Osman geldi, lokalaştık. Az sonra adlarını söylemişler, Osman bir şaşırdu: 'Yılanların öcünü yeni okudum, şimdi de 'Efkâr Tepesi'ni aldım.' diyor. Kitaplarını okuyup sevdiği Türk yazarlarını, saydı, şaşırtdım. Birlikte bir grup resmi çektik. Renkliydi, yazıya koyma olanağı bulamıyorum.

Kalkıp Emirler köyünden geçerek Pitraklı 'Baştinoiya' gittik. Emirler köyü de minareli. Evler eski. Yollar tor loprak. Ali Rafi'ye baktım, güldü: 'Demeyesin ki beni hep düzgün yollarda gezdirirler, bizim böyle köylerimiz de var. Saklamadan gösteriyor...' dedi. 'Eyi ama sebep ne? Niçin böyle kaldılar? Göz aradı oldukları için mi? Din mi engel oldu? Söylemiyor, hep gülüyor. Pitraklı'nın okulu daha yeni yapıyor. Yeni ev sayısı tek tük... Birkaç genç kooperatif yöneticisiyle tokalaşıp, bir yumurtacıyla şakalaşıp geçiyor. Pitraklı'nın ormanında ikinci kahvaltısı yapacağımız Battaniyeleri serdiler. Muhsin, hünerli elleriyle, biber domates, bir kır sofrası kurdu hemen. Motosikletli

iki genç gelp sofraya katıldı. Gençler şarkı türkü söylüyorlar. Ta gün batana kadar uzatıyoruz sofrayı. Karanlık çökerken Dulova'ya doğru ayrılıyor.

Ali Rafi'yle yan yanayız arabada: 'Bu köylere küçük köyler? Biz bunları birleştirmek istedik. Yeni ev yapmayın dedik. Okul, yol gibi işleri ele almadık. Köylere yıkmağa geldiğimiz zaman bir tepki, bir direnme! Kooperatife girerken kuzu gibiydiler. Bu iş gelince, kedi gibi, kartal gibi yırtıcı oldular. Sofya'ya teller, temsiller. Ortak gelirden bu iş için ödenek ayırdılar. Tam yedi yıl uğraştık. Yedi yılın sonunda yeni, dik şimdi okulu yapıyoruz. Yedi yılın gelecek yıl ele ediyoruz. Bir yılda biter. Makinemiz, makinistimiz çok. Ev yapmanın da izin verdik. Türk olsun, Bulgar olsun, köylüler eski yerlerini bırakmak istemiyorlar. Buna yaparım diyen ezber konuşuyordur. İşte biz yapamadık. Söz: bizim yönetim çok sıkıdır!..'

Bulgaristan köyleri canlanmış. Tür. Köylüler yeni bir destanın kahramanları gibi, kendilerine gü-

venli, cesur yaşamaktadırlar. Birine bir soru sorsan, sayılarla, örneklerle, geniş bir mahlıkla karşılık vermektedir. Yüzleri doğun, üst başları düzgündür. Yanayak, başı kabak, yalama dudaklı, yaka paça kirlil, saç sakal uzamış köylü yok. Anızlarda koyun güden gobanların bile bir güleçliği var. Bir gün Silistre'de, büyükçe bir lokantada yemek yiyorduk. Yanımıza dört kişi gelp oturdu. Bir kız vardı, 18-20 yaşlarında. Silistre'de çalışıyormuş. Ötekilerin köylü olduğu duruşlarından belliydi. Ali Rafi'yle el sıkıştılar. Golebina köyündenmiş bunlar. Erkeğin dışı ağrıtış. Küçük bir a. meliyat için kalkıp hastaneye gelmiş. Az sonra kooperatiften ve şirden konuşmaya başladılar. Türkçe. Ali Rafi, karyadan karşıya sordu: 'Nasıl ettiniz, orası kurtardınız mı kalan (gayri)?'. Dış ağrıtış köylü: 'Var ta'a! Bir ne'k var...' diye karşılık verdi. Bir vali, biri köylüydü.

Ali Rafi'yi ayrıca anlatacağım.

Gelecek Sayı:

«Silistre Dolayları»

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE AZAMİ KOLAYLIĞI,

● SAĞLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK & KREDİ BANKASI

Çevreleşim

(Bastır: 167) — A — 11028

